

de vlaamse mediaraad (*)

pascale milo

INLEIDING

De overheid heeft zich steeds met communicatie en meer bepaald met de media ingelaten. Toch was het mediabeleid gedurende vele decennia in Vlaanderen en in de meeste Westerse democratieën slechts een tweederangsactiviteit.

"Mediabeleid" is een term die pas in de jaren zeventig regelmatig begint op te duiken. Van dan af gaan er in de betrokken belangenorganisaties, maar ook in de politieke en in de academische milieus steeds meer stemmen op voor de uitbouw van een mediabeleid. In het begin van de jaren tachtig krijgt deze eis voor een mediabeleid er een kwalificatie bij : men verlangt van de overheid dat haar beleid ten opzichte van de media een zekere samenhang zou vertonen. Deze roep om een samenhangend mediabeleid was en is een gevolg van de razendsnelle evolutie die de media de laatste twee decennia hebben doorgemaakt en nog steeds doormaken (Drijvers 1990 : 63-64).

Deze evolutie speelt zich in de eerste plaats af op *technologisch vlak*. De talrijke technologische vernieuwingen die uiteindelijk tot de nieuwe informatiesamenleving zullen leiden, hebben het medialandschap dermate gewijzigd dat de overheid gedwongen is om haar mediabeleid aan die nieuwe werkelijkheid aan te passen en zelfs te herdenken.

Ook de voortschrijdende *economische en commerciële* verstrengeling van de verschillende mediasectoren heeft tot gevolg dat de overheid onmogelijk haar gesegmenteerd mediabeleid kan volhouden.

Bij het uitstippelen van een mediabeleid moet de overheid echter ook rekening houden met een aantal politieke ontwikkelingen. De bevoegdheid voor het mediabeleid komt meer en meer in handen van supranationale (E.G.) en regionale (in België : de Gemeenschappen) beleidsorganen. Hierdoor is de bevoegdheidsafbakening niet steeds duidelijk waardoor het gevaar op tegenstrijdige en overlappende maatregelen reëel wordt.

Al deze evoluties maken het mediabeleid tot een bijzonder complexe en dringende beleidsopdracht. In sommige landen beschikt de overheid dan ook over een adviesorgaan dat haar bij het nemen van beleidsopties

inzake de media met adviezen bijstaat. Deze organen worden *Pers-, Media- of Communicatieraden* genoemd en vormen het voorwerp van dit artikel. De klemtoon ligt evenwel op Vlaanderen dat sinds 1987 gezegend is met een eigen *Vlaamse Mediaraad*.

De hiernavolgende tekst bestaat uit drie delen : in een eerste deel wordt getracht een bondig overzicht te geven van wat het begrip Pers-, Media- of Communicatieraad kan inhouden. In het tweede deel wordt gepoogd de ontstaansgeschiedenis van de Vlaamse Mediaraad te reconstrueren. In het derde en laatste deel wordt het oprichtingsdecreet van de Vlaamse Mediaraad kritisch geanalyseerd vanuit de ervaring van bijna drie jaar Vlaamse Mediaraad. Tot slot volgen enkele persoonlijke noten over de Vlaamse Mediaraad als adviesorgaan van de Vlaamse overheid.

WAT IS EEN PERS-, MEDIA- OF COMMUNICATIERAAD ?

De vraag wat een Pers-, Media- of Communicatieraad is, kan niet eenduidig worden beantwoord. Deze raden zijn immers noodgedwongen nationaal gekleurd, dit wil zeggen dat zij aangepast zijn aan de bestaande structuur en infrastructuur van de media, complementair aan de vigerende wetgeving en geconditioneerd door de mediaproblematiek en de politieke cultuur van het land waar zij zijn opgericht (Kluyskens 1976:7).

Op basis van een overzicht van een aantal Pers-, Media- en Communicatieraden in geografisch of cultureel nabijgelegen landen dringt zich een onderscheid op tussen *vrijwillig* en *wettelijk opgerichte Communicatieraden*. Een internationaal overzicht van de oprichting, de samenstelling en de werking van diverse Persraden wordt gegeven in Fischer, Breuer en Wolter (1976) en in Rampal (1982).

Vrijwillig opgerichte Communicatieraden zijn doorgaans Persraden die door de betrokken milieus - voornamelijk journalisten en/of uitgevers - worden opgericht voor de zelfcontrole en de zelfdefensie van het perswezen : enerzijds zien zij toe op de deontologie van de journalisten en de uitgevers via het horen van klachten en anderzijds verdedigen zij het perswezen tegen inbreuken op de persvrijheid. Voorbeelden hiervan zijn de Zweedse "Pressens Opinionsnämnd" (1916), de Britse "Press Council" (1953), de Duitse "Presserat" (1956), de Nederlandse "Raad voor de Journalistiek" (1960) en de Amerikaanse "National News Council" (1973).

Wettelijk opgerichte Communicatieraden zijn meestal Mediaraden die door de overheid worden opgericht als beslissings- en/of adviesorgaan van die overheid.

Soms zijn het machtige instituties die een verregaande, regulerende macht bezitten. Het typevoorbeeld bij uitstek is de "Federal Communications Commission" die in 1934 in de Verenigde Staten werd opgericht als controle- en coördinatie-orgaan van de telecommunicatiesector. Ook in Frankrijk bestaat een traditie van regulerende Communicatieraden met ruime bevoegdheden. In amper zeven jaar tijd volgden drie Communicatieraden elkaar op : "la Haute Autorité de la Communication Audiovisuelle" (1982-1986), "la Commission Nationale pour la Communication et les Libertés" (1986-1989) en "le Conseil Supérieur de l'Audiovisuel" (1989) die nu nog in werking is. Telkens waren er problemen in verband met de (on)afhankelijkheid van de leden gerezen.

Wettelijk opgerichte Communicatieraden zijn echter doorgaans adviesorganen met een louter morele autoriteit die voor hun maatschappelijke betekenis in grote mate afhankelijk zijn van de politieke cultuur van het land waar zij zijn opgericht. Voorbeelden van dergelijke adviesorganen zijn de Nederlandse "Mediaraad" (1988), de Waalse "Conseil Supérieur de l'Audiovisuel" (1987) en de "Vlaamse Mediaraad" (1987).

EEN COMMUNICATIERAAD VOOR VLAANDEREN ?

De Vlaamse Mediaraad is een wettelijk opgerichte Communicatieraad. Aanvankelijk was men ook in België geneigd om het bij een vrijwillig opgericht orgaan te houden (Boone 1978:223-232). Voornamelijk de Beroepsunie van de Belgische Pers (BUBP), de toenmalige journalistenvereniging, ijverde in de jaren zeventig voor de oprichting van een Persraad die een gestructureerd overleg zou mogelijk maken tussen journalisten en uitgevers betreffende de problemen in de perssector, voornamelijk betreffende de overheidssteun aan de pers. Verschillende pogingen liepen echter op niets uit omdat de uitgevers weigerden de journalisten als evenwaardige partners te erkennen. Toen de structurele crisis in de pers haar dieptepunt bereikte in het midden van de jaren zeventig, deed de nood aan een paritair gespreksapparaat binnen de pers zich bijzonder scherp voelen. De BUBP wijdde op 14 juni 1975 zelfs een Algemene Vergadering aan de kwestie van de Persraad. Men was van mening dat "alleen een Nationale Persraad waarin tenminste de vertegenwoordigers van de beroepsjournalisten uit alle media, de uitgevers van informatiebladen en de directies van de nationale instituten van radio en televisie zitting hebben, bij machte is de problemen waarmee alle media bij het vervullen van hun informatie-opdracht zijn geconfronteerd, te bestuderen en

passende oplossingen voor te stellen"(1). De BUBP slaagde er echter niet in om de betrokkenen te overtuigen van het belang van een Persraad. Uiteindelijk richtte de BUBP zich tot de regering met het verzoek de Persraad dan maar bij wet op te richten.

De visie van de BUBP is dus duidelijk geëvolueerd: daar waar zij aanvankelijk geneigd was het bij een privé-instelling te houden, wenste zij uiteindelijk een wettelijk opgericht adviesorgaan van de overheid.

Maar ook deze wettelijke procedure leek niet van een leien dakje te lopen. Tijdens de regering-Tindemans (25 april 1974-18 april 1977) werden verschillende voorstellen geformuleerd door het Ministerie van Nederlandse Cultuur die allen op niets uitliepen. Zo werd er een "Commissie Mediabeleid voor het Nederlands taalgebied" voorgesteld die echter nooit werd opgericht omwille van de geplande samenstelling die te ruim werd bevonden. Ook werd de idee van een Mediaraad opgenomen in een wetsontwerp betreffende de overheidssteun aan de pers en aan Belga. Bij de bespreking van deze voorstellen bleek dat de betrokkenen het wel eens waren over de eventuele oprichting van een Persraad maar dat hun opvattingen over de opdracht en de samenstelling van de raad te zeer uiteen liepen zodat de idee van een Persraad uiteindelijk in de koelkast verdween

De discussie over een Pers- of Mediaraad werd eind 1979 opnieuw geopend door Eerste Minister Wilfried Martens (regering-Martens I, 3 april 1979-15 januari 1980). Zowel bij de opening van het Instituut van Journalisten als bij de inhuldiging van de nieuwe VUM-gebouwen benadrukte hij in zijn toespraak de noodzaak van een "Hoge Raad voor de Informatie": "Ik meen dat het namelijk goed zou zijn dat de Gemeenschapsexecutieve en de Regering zich, wat betreft hun mediabeleid, zouden laten adviseren door een soort Hoge Raad voor de Informatie waarin alle betrokkenen, zowel de dagbladuitgevers, de omroep, de journalisten als de vakbonden zitting zouden hebben" (2). Deze eis werd ook opgenomen in de regeringsverklaringen van Martens III (18 mei 1980-7 oktober 1980) en Martens IV (22 oktober 1980-31 maart 1981) maar dit vormde op zich nog geen waarborg voor de feitelijke oprichting van de raad.

De toenmalige Minister van Cultuur, Rika De Backer, bracht een werkgroep samen waarin voorbereidende gesprekken zouden worden gevoerd over de oprichting van de Mediaraad. Deze werkgroep startte haar besprekingen in het tweede semester van 1981 maar kwam niet meer tot concrete resultaten. Dit was in hoofdzaak te wijten aan de snel op elkaar

volgende regeringscrisis ten gevolge van de staats hervorming en de sociaal-economische crisis.

In feite liep het debat, dat al meer dan tien jaar aan de gang was, steeds vast in een steriele discussie over de *samenstelling* van de raad. Sommigen waren voorstander van een kleine groep van onafhankelijke deskundigen terwijl anderen dan weer de voorkeur gaven aan een raad met een brede belangenvertegenwoordiging.

Karel Poma, de Gemeenschapsminister van Cultuur van de eerste Vlaamse Executieve (regering-Geens I, 21 januari 1982- 1 september 1985), slaagde erin deze divergerende visies met elkaar te verzoenen. In voorbereiding van een decreet terzake nam hij contact op met de belangrijkste betrokken kringen, met name de uitgevers en de journalisten. Naarmate de gesprekken vorderden, bleek dat een raad zonder de belangenorganisaties uit de mediasector weinig of geen zin zou hebben. Anderzijds zag men ook het nut in van de aanwezigheid van de wetenschappelijke wereld in de raad. Dit was mede te danken aan de toenmalige Voorzitters van de drie Vlaamse centra voor Communicatiewetenschap, met name Prof. Briers (RUG), Prof. De Bens (VUB) en Prof. Fauconnier (KUL) die aan de Gemeenschapsminister hadden gevraagd om de academische wereld te betrekken bij de voorbereiding van het media-beleid.

Uit de verschillende contacten groeide langzaam de idee om aan de Mediaraad, die zou instaan voor de adviesverlening, een "Comité van Experten" toe te voegen dat zou zorgen voor een wetenschappelijke begeleiding en ondersteuning bij de adviesverlening. Uiteindelijk werden deze ideeën vertaald in een ontwerp van decreet.

De visie van dit ontwerp vindt men grotendeels terug in het aangenomen decreet. Toch heeft het meer dan twee jaar geduurd eer het ontwerp werd goedgekeurd. De reden hiervoor was dat de tekst van Poma nogal wat technische en legistische problemen opleverde.

Op 20 april 1983 keurde de Vlaamse Executieve het ontwerp van decreet goed alhoewel de tekst toen nog niet voltooid was. Er bestonden nog steeds twistpunten over de bevoegdheid van de Mediaraad. De tekst werd naar de Raad van State gestuurd waar hij dertien maanden bleef liggen : er was immers geen hoogdringendheid ingeroepen. Het advies, dat op 24 mei 1984 werd verstrekt, was op één punt negatief (Raad van State 1985). De Raad van State was van oordeel dat de Mediaraad geen adviezen kon verstrekken over de geschreven pers aangezien deze materie -toen nog- onder de bevoegdheid van de nationale overheid viel. Het Overlegcomité

Regering-Executieven was echter van mening dat het ontwerpdecreet geen bevoegdheidsoverschreiding inhield zodat het ontwerpdecreet uiteindelijk kon worden ingediend bij de Vlaamse Raad.

De Commissie voor het Mediabeleid van de Vlaamse Raad wijdde vier vergaderingen aan de bespreking van de tekst (Vlaamse Raad 1985). Tijdens deze commissievergaderingen zijn er heel wat aanvullingen en preciseringen aan de tekst tot stand gekomen via 16 amendementen. Het belangrijkste amendement betrof het zevende artikel over de samenstelling van de Mediaraad: "Niet meer dan twee derde van de leden van de Mediaraad mag van hetzelfde geslacht zijn" (3). Concreet betekende dit dat één derde van de leden vrouwen zouden moeten zijn.

Op 2 mei 1985 werd het ontwerpdecreet betreffende de oprichting van de Vlaamse Mediaraad éénparig goedgekeurd door de leden van de Vlaamse Raad (Decreet Belgisch Staatsblad 1985). In de algemene bespreking die aan de stemming vooraf ging, werden een aantal belangrijke vragen en bedenkingen geformuleerd. Verscheidene leden van de verschillende fracties in de Vlaamse Raad drongen aan op de onmiddellijke oprichting van de Mediaraad. De reden hiervoor was nogal duidelijk. Op dat ogenblik lag in de Commissie voor het Mediabeleid immers het ontwerp van het kabeldecreet ter bespreking dat belangrijke opties inzake de media voor de toekomst definitief zou vastleggen. Men was van mening dat een Mediaraad geen enkele zin had indien het kabeldecreet zou worden goedgekeurd zonder advies van die Mediaraad.

Op 30 juli 1985 werd een besluit van de Vlaamse Executieve uitgevaardigd betreffende de samenstelling van de Algemene Vergadering van de Mediaraad (Besluit Belgisch Staatsblad 1985). Er werden 19 instellingen en verenigingen aangeschreven die werden verzocht een bepaald aantal kandidaten voor te dragen. De namen van de kandidaten dienden binnen de twee maanden ingediend te worden. Het duurde echter bijna twee jaar! De reden die werd naar voren geschoven was een gebrek aan vrouwen in de aangeschreven organisaties.

De Vlaamse Mediaraad werd geïnstalleerd op 5 mei 1987, ruim twee jaar na de uitvaardiging van het oprichtingsdecreet en enkele maanden na de goedkeuring van het kabeldecreet.

DE VLAAMSE MEDIARAAD KRITISCH BEKEKEN (4)

Bij de beschrijving van de kenmerken van de Vlaamse Mediaraad hebben we ons laten leiden door de vraag of en in hoeverre een orgaan zoals de Vlaamse Mediaraad een bijdrage kan leveren tot de realisering van een samenhangend mediabeleid.

Bepaalde karakteristieken zijn duidelijk een stap in de goede richting terwijl andere dan weer de mogelijkheid scheppen voor misbruik en politieke manipulatie.

Opdracht en bevoegdheid

De Mediaraad heeft als opdracht, op verzoek van de Vlaamse Executieve, van de Vlaamse Raad of op eigen initiatief, advies uit te brengen over alle aangelegenheden die het mediabeleid betreffen.

Belangrijk is dat de Vlaamse Executieve verplicht is de Mediaraad om advies te vragen terwijl de Vlaamse Raad advies mag vragen. In de praktijk is het hoe dan ook zo dat geen enkel voorstel van decreet het tot in de eindstemming kan brengen zonder het advies van de Mediaraad. Met deze raadplegingsverplichting, die niet voor alle consultatieve organen geldt, heeft de decreetgever aan de Mediaraad een zeker politiek gewicht willen geven.

De bevoegdheid van de Mediaraad is louter adviserend : de adviesaanvrager is op geen enkel moment gebonden door het advies en kan het volledig naast zich neer leggen. In feite is dit vrij logisch aangezien enkel de overheid politieke verantwoordelijkheid draagt. Of en in welke mate rekening wordt gehouden met de adviezen, hangt dan af van de volwassenheid van het politieke regime en van de kwaliteit van de adviezen.

Het is niet zonder belang dat de Mediaraad ook op eigen initiatief kan overgaan tot het formuleren van adviezen. Zo kan hij zelf aspecten van de mediaproblematiek aansnijden en impulsen geven naar de beleidsorganen toe.

De meeste adviesaanvragen waren toch nog toe afkomstig van de Vlaamse Executieve voor wie de Gemeenschapsminister van Cultuur als gevolmachtigd minister optreedt. Slechts in mindere mate en eerder recent werden ook adviesaanvragen ingediend door de Vlaamse Raad en door de leden van de Mediaraad zelf.

De bevoegdheid van de Mediaraad strekt zich uit over de radio-omroep, de televisie, de schrijvende pers en alle andere communicatie- en informatiemiddelen.

Zijn advieskracht, die op het eerste gezicht zeer groot lijkt, wordt uitgehouden door een aantal wettelijke en feitelijke beperkingen. Zo zijn de

adviezen van de Mediaraad voor de Vlaamse Executieve en voor de Vlaamse Raad slechts nuttig indien zij betrekking hebben op aangelegenheden die binnen de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap vallen. Toen de Mediaraad in 1987 werd opgericht, viel een substantieel deel van het mediabeleid nog onder de bevoegdheid van de nationale overheid (b.v. handelspubliciteit). Door de recente staats hervorming werd de mediabevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap echter in ruime mate uitgebreid waardoor ook de Mediaraad een grotere verantwoordelijkheid kreeg.

Een tweede beperking houdt in dat dat er voor sommige onderdelen van het mediabeleid reeds adviesorganen bestaan (b.v. de Raad van Niet-Openbare Radio's). Het is niet de bedoeling dat de Mediaraad zich op het terrein van andere adviesorganen begeeft.

Door zijn laattijdige oprichting kan de Mediaraad zich slechts a posteriori uitspreken over de vigerende wetgeving die overigens heel wat beleids-opties voor de toekomst vastlegt. Ook is het zo goed als onmogelijk dat de adviezen van de Mediaraad enige impact zouden hebben op de inter- en supranationale media-ontwikkelingen.

Toch mag de Mediaraad niet in een eng bevoegdheidskader worden gedrongen. De Raad van State onderstreepte dat het voeren van een samenhangend mediabeleid vereist dat "in de oordeelsvorming elementen dienen te worden betrokken die in rechte tot de bevoegdheid van een andere overheid behoren" (5). Op die manier kan de Mediaraad ervoor zorgen dat de aandacht van de overheid gevestigd wordt op het globale karakter van de mediaproblematiek.

In het kader van zijn adviesfunctie kan de Mediaraad overleg plegen over de mediaproblematiek, studiewerk verrichten en contacten onderhouden met gelijkaardige instanties in binnen- en buitenland. Tot nog toe werd er, om financiële redenen, geen studiewerk verricht. Ook werd er weinig of geen contact gezocht met het buitenland. Wel ontving men af en toe teksten van de Conseil Supérieur de l'Audiovisuel.

Wanneer de Mediaraad om advies verzocht wordt, legt de Vlaamse Executieve of de Vlaamse Raad een termijn op waarbinnen de Mediaraad dit advies dient uit te brengen. Indien binnen de gestelde termijn geen advies wordt uitgebracht, dan hoeft de opdrachtgever dit advies niet af te wachten om beslissingen te treffen. Deze bepaling voorkomt dat de Mediaraad de werking van de overheid zou belemmeren door onredelijk lang te wachten met de adviesverstrekking. In de praktijk is deze bepaling een reële conflictbron gebleken. Immers, door het opleggen van té korte termijnen, kan de overheid de werking van de Mediaraad blokkeren.

een reële conflictbron gebleken. Immers, door het opleggen van té korte termijnen, kan de overheid de werking van de Mediaraad blokkeren. Reeds een paar keer werd de opgelegde termijn door de Mediaraad als té kort ervaren (b.v. de uitvoeringsbesluiten van het kabeldecreet). In die gevallen werd aan de vertegenwoordigers van de belangengroepen de kans ontnomen om hun achterban te raadplegen of kregen zij niet of niet tijdig de nodige documenten toegestuurd. Eén keer werd geweigerd advies uit te brengen, onder meer omwille van de té korte termijn (erkenningaanvraag van VTM). Belangrijk is evenwel dat, indien de Mediaraad geen advies uitbrengt binnen de gestelde termijn, de Vlaamse Executieve toch heeft voldaan aan haar raadplegingsplicht en dus haar werking kan verder zetten alsof de Mediaraad een advies had uitgebracht. Het is dus duidelijk dat het al dan niet opleggen van redelijke termijnen, de overheid toelaat om politieke prioriteiten door te drukken.

Een positieve regeling is dat de adviezen van de Mediaraad met redenen moeten omkleed zijn en dat minderheidsstandpunten moeten worden vermeld. In dezelfde lijn ligt de democratische beschikking dat de adviezen openbaar zijn wanneer zij aan de Vlaamse Raad of aan de Vlaamse Executieve zijn overgemaakt. Overigens is het zo dat - tegen de wil van de decreetgever in - bepaalde adviezen in de pers zijn uitgelekt nog voor de opdrachtgever de adviezen ontving.

Middelen

Het derde hoofdstuk van het decreet bepaalt het budget en het personeel waarover de Mediaraad kan beschikken.

De Mediaraad krijgt geen dotatie toegewezen maar werkt met kredieten die zijn ingeschreven in de begroting van de Vlaamse Gemeenschap. Een gevolg hiervan is dat de bevoegdheid tot vastleggen en ordonnanceren niet bij de Mediaraad zelf, maar bij de Gemeenschapsminister van Cultuur ligt. De Mediaraad kan dus geen studiewerk laten verrichten door derden; dit moet worden beslist door de Vlaamse overheid. In 1989 beschikte de Mediaraad over 200.000,- fr. als eigen werkingskosten. Het gaat hier om een minimumkrediet dat in hoofdzaak wordt besteed aan zittingen, verplaatsingskosten,...

Wat het personeel betreft, werd bepaald dat binnen de administratie van de Vlaamse Gemeenschap zowel administratieve als wetenschappelijke medewerkers zouden worden ter beschikking gesteld. Bij de installatie van de Mediaraad op 5 mei 1987 was er echter nog geen administratieve onderbouw voorzien. Die kwam er pas op 1 januari 1988 toen de Dienst Media, die ressorteert onder de Administratie voor Onderwijs en Permanente Vorming, operationeel werd.

Samenstelling

De Mediaraad is samengesteld uit een Voorzitter, een Algemene Vergadering en een Comité van Experts.

De Voorzitter zit de Algemene Vergadering voor en vertegenwoordigt de Mediaraad naar buiten.

De Algemene Vergadering bestaat uit afgevaardigden van verenigingen en instellingen van de mediasector, uit personen die zitting hebben wegens hun deskundigheid inzake media en uit personen die de gebruikers vertegenwoordigen. In totaal werden voor de Algemene Vergadering 36 leden benoemd die een twintigtal organisaties vertegenwoordigen. Hierdoor is de Mediaraad niet alleen een adviesorgaan maar ook een gespreksforum waar het nodige overleg in verband met de mediaproblematiek kan plaatsvinden.

Bij de oprichting van de Mediaraad werd gevreesd dat het ledenaantal en het zeer uiteenlopend politiek, ideologisch en corporatief pluimage van de leden zou leiden tot een logge besluitvorming. In de praktijk zorgde echter vooral de geringe aanwezigheid in de Algemene Vergadering voor de nodige problemen. Verscheidene keren kon niet rechtsgeldig worden vergaderd omdat het vereiste quorum (de helft van de leden moet aanwezig zijn) niet werd bereikt.

Het Comité van Experts bestaat uit maximum tien leden van wetenschappelijke studie- en onderzoekscentra. In de praktijk zijn er negen experts aangeduid die echter niet allemaal even onafhankelijk kunnen worden genoemd : verscheidene deskundigen hebben formele banden met de mediasector.

Wat de samenstelling betreft, dienen nog twee opmerkingen gemaakt te worden : enerzijds is het zo dat, in overeenstemming met het decreet, één derde van de leden van de Mediaraad vrouwen zijn terwijl anderzijds de Mediaraad is samengesteld volgens de getalsterkte van de politieke fracties in de Vlaamse Raad (Cultuurpactwetgeving).

Werking

Het decreet geeft slechts een summiere omschrijving van de werking van de Mediaraad. De interne organisatie en het verloop van de werkzaamheden zijn vastgelegd in het Reglement van Orde dat door de leden van de Mediaraad zelf is opgesteld en goedgekeurd (Vlaamse Mediaraad 1988).

De Algemene Vergadering kreeg als opdracht, permanent, het globale mediabeleid te volgen en te bespreken met het oog op adviesverstrekking. Zij formuleert het definitief advies van de Mediaraad.

Het Comité van Experts onderzoekt elke adviesaanvraag op een wetenschappelijke basis. Belangrijk is evenwel dat de Algemene Vergadering niet tot de eigenlijke adviesverstrekking kan overgaan zolang de adviesaanvraag niet eerst door het Comité van Experts is onderzocht. Op die manier wordt de wetenschappelijke inbreng bij de formulering van de adviezen gewaarborgd. Het Comité van Experts functioneert als een collegium dat bij het uitbrengen van adviezen streeft naar unanimiteit. Dit leidde in de praktijk tot een vrij sterke positionering ten opzichte van de Algemene Vergadering. Toch is men er niet in geslaagd om deze werkwijze bij elke adviesverlening vol te houden. Zo is men bij de behandeling van het dossier over regionale televisie met drie ontwerp-adviezen naar de Algemene Vergadering gestapt.

Aan de Mediaraad kunnen Afdelingen worden toegevoegd die voorbereidend werk verrichten voor de Algemene Vergadering. Zij hebben de opdracht zich bezig te houden met meer specifieke problemen zodat deze met meer kennis van zaken kunnen worden onderzocht door een groep van rechtstreeks betrokkenen dan wel door de voltallige Algemene Vergadering. De praktijk heeft echter aangetoond dat deze werkwijze een éézijdige benadering van de problematiek in de hand werkt. De enige Afdeling die tot nog toe werd opgericht -naar aanleiding van het advies over de BRT - bestond voor meer dan de helft uit personen die (on)rechtstreeks verbonden waren met de BRT zodat het standpunt van de Afdeling perfect voorspelbaar was.

Ook het gelijktijdig functioneren van het Comité van Experts en de Afdeling zorgde voor de nodige problemen. Noch het decreet, noch het Reglement van Orde verduidelijken immers hoe de coördinatie tussen de Algemene Vergadering, het Comité van Experts en de Afdeling dient te verlopen.

TOT SLOT

Of en in welke mate de Vlaamse Mediaraad tot nog toe enig maatschappelijk nut heeft gehad, werd in hoofdzaak bepaald door het moeilijk samenspel tussen drie beleidsmomenten : een politiek (de Vlaamse Executieve en de Vlaamse Raad), een corporatief (de Algemene Vergadering, de Afdeling) en een wetenschappelijk-deskundig (het Comité van Experts) (Fauconnier 1988 :130). Het gebeurde niet zelden dat de wetenschappelijk onderbouwde adviezen van het Comité van Experts in de Algemene Vergadering werden afgezwakt en vanuit de belangenvertegenwoordiging een corporatieve stempel kregen. Dit is in zekere zin logisch aangezien in de mediawereld voornamelijk keiharde belangen spelen.

Anderzijds is het zo dat de adviezen van het Comité van Experten bij de eigenlijke adviezen van de Mediaraad worden gevoegd, zodat dit enigszins wordt opgevangen. De relatie met de politieke beleidswereld is echter heel wat problematischer. Uit een analyse van de werkzaamheden van de Mediaraad is gebleken dat het al of niet opleggen van een (on)redelijke termijn, de Vlaamse Executieve toelaat om politieke prioriteiten door te drukken. Zo kreeg de Mediaraad precies tien dagen de tijd om een advies te formuleren over de erkenningsaanvraag van de commerciële omroep, VTM terwijl in de dossiers van de regionale televisies geen enkele keer een termijn werd opgelegd. De Mediaraad kan dus worden gebruikt als een politiek instrument.

In welke mate de adviezen van de Mediaraad tot nog toe in de politieke besluitvorming hebben doorgewogen, is een feitenkwestie die zich van geval tot geval anders aandient. Zijn belangrijkste adviezen waren ongetwijfeld het advies betreffende de uitvoeringsbesluiten van het kabeldecreet, het advies aangaande de rol en de opdracht van de BRT (Vlaamse Mediaraad 1988) en het advies betreffende de reclame en sponsoring in de omroepen (1990).

Maar indien Vlaanderens politieke cultuur niet in staat is of niet de politieke wil bezit om de adviezen van de Vlaamse Mediaraad te integreren in haar mediabeleid, dan zal de uitbouw van een samenhangend mediabeleid nog niet voor morgen zijn.

(*) Dit artikel is gebaseerd op haar eindverhandeling *De Vlaamse Mediaraad: Adviesorgaan of Beleidsinstrument?* Fac. Soc. Wet., Dep. Comm. Wet., K.U. Leuven, juni 1989. Promotor: Prof. Dr. W. Van der biesen.

NOTEN

- (1) X (1975), Nationale Persraad gewenst, pp. 10-11, in: *Unie* (nr. 6), Brussel, Beroepsunie van de Belgische Pers.
- (2) X (1979), Hoge Raad voor de Informatie, p. 13, in: *Journalist* (nr. 3), Brussel, Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten in België.
- (3) Vlaamse Raad (1985), Ontwerp van decreet houdende de oprichting van de Vlaamse Mediaraad. Amendement. p. 596, in: *Gedrukte Stukken* (stuk 300, nr. 5), Brussel, Vlaamse Raad.
- (4) Dit deel werd gerealiseerd aan de hand van de verslagen van de vergaderingen van de Mediaraad.
- (5) Raad van State (1985), Advies, p. 12, in: *Gedrukte Stukken* (stuk 300, nr. 1), Brussel, Vlaamse Raad.

LITERATUURLIJST

- Boone, L. (1978), *Krantenpluralisme en Informatiebeleid*. Leuven, Centrum voor Communicatiewetenschap.
- Drijvers, J. (1990), *Cursus Communicatiepolitiek I*. Leuven
- Fauconnier, G. (1988), De Vlaamse Mediaraad. 1 jaar oud. Beschouwingen van een insider, pp. 123-131, in: *Maatschappelijke Uitstraling van de Sociale Wetenschappen*. Hasselt, Concentra.
- Fischer, H.-D., Breuer, K.D.R. en Wolter, H.-W. (1976), *Die Presseräte der Welt. Struktur, Finanzbasis und Spruchpraxis von Medien Selbstkontrolleeinrichtungen im internationales Vergleich*. Bonn-Bad Godesberg, Schriftenreihe des Zeitungs-Verlag und Zeitschriften-Verlag.
- Kluyskens, P. (1976), Inleidend woord, p. 7, in: *Persraden, pro en contra*. Gent, Rijksuniversiteit Gent.
- Rampal, K. (1982), *Press Councils of the World : Role and Experience*. Michigan, University Microfilms International.
- Vlaamse Mediaraad (1988), *Jaarverslag 1987*. Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.
- Vlaamse Raad (1985), Ontwerp van decreet houdende de oprichting van de Vlaamse Mediaraad (nr.1, nr.2, nr.3, nr.4 en nr.5), in: *Gedrukte Stukken*. Brussel, Vlaamse Raad.
- (1985), Decreet houdende de oprichting van de Vlaamse Mediaraad, pp. 10206-10207, in: *Belgisch Staatsblad*. Londen, Moniteur Belge.